

Position paper NVVK voor Rondetafel Schulden 12 februari 2018

Vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid van de Tweede Kamer

Onze samenleving is complexer geworden. Mensen moeten meer financiële keuzes maken daar waar vroeger de opties eenduidiger of vanzelfsprekender waren. De samenleving kent ook meer verleidingen dan pakweg 30 jaar geleden, zoals bijvoorbeeld online winkelen. Wij merken dat veel mensen niet tegemoet kunnen komen aan het beroep dat op hun eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid wordt gedaan. In het financiële 'geweld' komen mensen vaker dan ooit in de problemen. Inmiddels hebben 1,5 miljoen huishoudens financiële problemen, bij zo'n 400.000 huishoudens zijn de problemen bijzonder groot. Jaarlijks melden zich 90.000 mensen bij de schuldhulpverlening. De samenleving moet zorgen voor een volwaardig vangnet, maar juist op het sociaal domein wordt al vele jaren bezuinigd. Sinds 2012 is tot wel 30% gekort op het budget van de gemeentelijke schuldhulpverlening.

NVVK-leden zijn professionele financiële hulpverleners. Zij proberen mee te gaan in de maatschappelijke ontwikkelingen: het dienstpakket is in de laatste jaren steeds verder uitgebreid en er wordt veel maatwerk geleverd. De NVVK stimuleert innovatieve werkvormen, zodat schuldhulpverleners meer mensen, beter kunnen helpen. De oorzaken van schulden zijn complex. Ons maatschappelijk systeem en onze wet- en regelgeving spelen daarin een belangrijke rol. Wij voeren graag de discussie over wat nodig is om schuldhulpverlening sneller en effectiever te maken.

Standpunt NVVK - naar een snellere en effectievere schuldhulpverlening

Het proces van schulden oplossen wordt onnodig vertraagd door een stroef stelsel. Alle partijen, schuldenaren, schuldeisers en schuldhulpverleners hebben hier last van. Om snel en efficiënt schulden op te lossen moet het stelsel worden aangepast.

De NVVK pleit voor:

1. *Een wettelijke termijn voor reactie op verzoeken van schuldhulpverleners*
Dit voorkomt dat schuldregelingen nodeloos lang worden vertraagd. Dit is van belang zolang er geen Nationaal schuldenregister is, waarvoor de NVVK al eerder gepleit heeft.
2. *Besluitvorming over schuldregeling met gekwalificeerde meerderheid*
Als nu een enkele schuldeiser weigert, is een gang naar de rechter nodig voor een dwangakkoord. Deze procedure kan vervangen worden door een vanuit de gemeente opgelegde schuldregeling aan alle schuldeisers, als een gekwalificeerde meerderheid van de schuldeisers met deze regeling akkoord gaat. Dit voorkomt extra wachttijd en rechtelijke kosten.

1. Hoe ontstaan schulden?

Schulden hebben niet één oorzaak en zelden één schuldlige. Naast de schuldenaar zelf spelen de schuldeisers een rol: de overheid en commerciële schuldeisers. Deze drie partijen hebben elk afzonderlijk een verantwoordelijkheid en een rol.

Elke schuldenaar doorloopt een 'schuldencarrière' waarbij in de loop van enkele jaren een schuld wordt opgebouwd van gemiddeld € 40.000. In deze periode zijn er vaak nog onbenutte mogelijkheden om schulden aan te pakken, bijvoorbeeld op het moment dat eerste beslagen worden gelegd. De oplossing van de schuldenproblematiek ligt in een brede aanpak voor alle drie partijen.

Standpunt NVVK - Eenvoudiger toeslagenstelsel

Toeslagen zijn een bron van schulden. De wijze waarop deze nu aan een rechthebbende worden uitgekeerd is onoverzichtelijk en dat maakt het toeslagenstelsel foutgevoelig. Schuldhulpverleners komen veelal forse bedragen tegen van met name kinderopvang- en zorgtoeslag.

Wij pleiten voor:

3. *Eenvoudiger toeslagenstelsel*

Een stelsel waarbinnen toeslagen eenduidiger worden uitgekeerd en waarbij de rechthebbende zo weinig mogelijk handelingen zelf hoeft te verrichten voor het aanvragen, beheren en beëindigen van een toeslag.

2. Gevolgen van schulden voor mensen

Het hebben van problematische schulden heeft voor mensen, en hun gezinsleden, grote gevolgen, zoals onder andere:

- Sociale isolatie, vrees voor stigmatisering;
- Onvolwaardige financiële participatie;
- Gezondheidsklachten zoals stress;
- Schulden leiden tot armoede en armoede wordt vaak van één generatie naar de volgende doorgegeven.

De maatschappelijke kosten worden door de samenleving gedragen en vormen zo'n 225% van het bbp (bruto binnenlands product).

3. Wat kunnen we eraan doen?

Het is noodzakelijk dat de drie betrokken partijen bij schulden, schuldenaar, overheid en commerciële schuldeisers, hun verantwoordelijkheid nemen. De laatste jaren heeft de nadruk vooral gelegen op de rol en verantwoordelijkheid van de schuldenaar en die van de overheid als schuldeiser. Het is nu tijd om ook de rol en verantwoordelijkheid van grote institutionele schuldeisers in de commerciële sector te agenderen.

En met de groei van het aantal zzp'ers in onze samenleving is er de wens om de schuldhulpverlening aan (kleinere) ondernemers een stevig impuls te geven.

Standpunt NVVK – Geen doorverkoop van schulden

Het doorverkopen van schulden komt (steeds vaker) voor. Grote schuldenpakketten gaan van de oorspronkelijke schuldeiser naar de opkopende partij. Er is een levendige 'schuldenhandel' ontstaan. De schuldhulpverlening merkt dat schuldenaren in feite tot twee keer toe in een invorderingsproces terecht komen, terwijl al duidelijk was dat er niets meer geïnd kan worden. Van de kale kip wordt nogmaals geprobeerd te plukken. Dit soort schulden (schulden zonder zekerheid) leveren ook de kopende partij niet meer veel op. Het is wenselijk dat de oorspronkelijke schuldeiser zijn verantwoordelijkheid neemt voor de schulden van zijn klanten.

Wij pleiten voor:

4. Een verbod op de doorverkoop van particuliere schulden als er geen zekerheid tegenover staat.

4. Wat is hiervoor nodig?

Een aanpak die interdepartementaal inzet op alle partijen die een rol en verantwoordelijkheid hebben in de schuldenproblematiek. Hierin kan het Rijk het voortouw nemen.

Veel winst is voor de hulpverlening te behalen door digitale samenwerking. Er is nu sprake van versnippering. Daarnaast voelen de stakeholders zich in de uitvoering belemmert door de Europese en nationale privacywetgeving. Bescherming van privacygevoelige gegevens is nodig, maar schiet door. Schuldhulpverleners kunnen niet alle noodzakelijke financiële gegevens verzamelen en schuldeisers zijn in toenemende mate huiverig om gegevens beschikbaar te stellen. De hulpvrager is hiervan het slachtoffer. De schuldhulpverlening heeft een sterke wettelijke basis nodig voor het kunnen inzien en uitwisselen van informatie. Daarmee kunnen schuldenaren sneller en effectiever worden geholpen.

Standpunt NVVK - Digitalisering

Alle partijen die betrokken zijn bij het ontstaan en oplossen van schulden werken met digitale oplossingen om gegevens met elkaar te delen: portals, beveiligd mailverkeer, registers, etc. Er is veel versnippering wat in de praktijk leidt tot efficiëntieverlies. Daarnaast is de privacywetgeving te onduidelijk en te ingewikkeld.

Wij pleiten voor:

5. Het geven van ruime juridische mogelijkheden aan hulpverleners om digitaal informatie te kunnen inwinnen en uitwisselen. Daarvoor moet de schuldhulpverlening een specifieke wettelijke grondslag krijgen en kan het Rijk meer sturen op het gebruik van de meest effectieve digitale systemen. Dat vereist een duidelijke visie van het Rijk op digitalisering in het sociaal domein.

5. Kunnen we iets leren van andere landen?

Nederland wordt beschouwd als gidsland op het gebied van schuldhulpverlening. Er is sprake van een professionele schuldhulpverlening met duidelijke regels en een duidelijke werkwijze. De wettelijke kaders van het Nederlandse stelsel zijn weliswaar ingewikkeld, maar in veel landen is er geen wettelijke voorziening voor schuldhulpverlening. Schuldeisers in Nederland werken daarnaast structureel samen met de professionele schuldhulpverlening. Ondanks dat het Nederlandse systeem waardevol is en voor elke schuldenaar de mogelijkheid biedt om van zijn schulden af te komen, is het toe aan modernisering.

- Het Amerikaanse systeem waar schuldenaren gemakkelijk via de rechter van hun schulden af lijken te komen lijkt attractief, maar leunt op het Amerikaanse idee dat je ook makkelijk schulden mag maken.
- Het Zweedse systeem waar de minnelijke schuldhulpverlening, gerechtsdeurwaarders en bewindvoerders in één overheidsorganisatie zijn ondergebracht, is interessant maar is vooral geschikt voor 'kleinere' landen met minder omvangrijke problematiek. Dit staat daarnaast ver af van de Nederlandse traditie en wetgeving. Het systeem is daarbij gevoelig voor bureaucrativering.

We laten ons graag inspireren om ook in Nederland schulden sneller te kwijten en beter samen te werken met de partners in het veld.

Standpunt NVVK – Afschaffen preferentie en één uitbetalingsdatum

Soms kunnen relatief voor de hand liggende maatregelen al veel problemen voorkomen of oplossen. Soms gaat het ook om een rechtvaardiger stelsel:

Wij pleiten voor:

6. *Het opheffen van preferente posities van overheidsschuldeisers.*

Grote overheidsschuldeisers krijgen nu meer dan commerciële schuldeisers. In onze visie moeten alle schuldeisers gelijk worden behandeld.

7. *Eén uitbetalingsdatum voor alle uitkeringen en inkomensondersteunende maatregelen.*

Nu worden bedragen - AOW, WW, toeslagen, teruggaven, etc. - op verschillende momenten en voor verschillende perioden uitgekeerd. Mensen met weinig overzicht raken de grip op hun geld snel kwijt en maken daardoor makkelijker schulden. Wij willen dat alle overheidsuitkeringen op één datum worden uitgekeerd. Zo kunnen mensen hun financiën beter in beeld en in toom houden.